DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ve CAM TASARIMI ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR TARİH ve SANAT MÜZESİ SERAMİK ESERLERİNİN ENGELSİZ MÜZECİLİK BAĞLAMINDA TASARLANMASI ve ÜRETİMİ

Hazırlayan
Sinem BABA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÇALIŞKAN GÜNEŞ

İZMİR/2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Seramik Eserlerinin Engelsiz Müzecilik Bağlamında Tasarlanması ve Üretimi" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Tarih

… / … / 2021

Adı SOYADI

Sinem BABA

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün ...../...../...../ tarih ve.....sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin.....maddesine göre Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi Sinem Baba'nın "İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Seramik Eserlerinin Engelsiz Müzecilik Bağlamında Tasarlanması ve Üretimi" konulu tezi incelenmiş ve aday ...../...../...../ tarihinde, saat .....'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyeleri tarafından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna oy ..... ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE ÜYE

ÖZET

Müzeler, insanların kendi tarihsel gelişimine dair duydukları merakla geçmişten günümüze taşınan ve sergilenen somut değerleri ziyaret ettiği ve eserler ile bir bağ kurduğu alanlar olarak önemli mekânlardır.

Müze ziyaretlerinde, insanların eserlere dokunma istekleri sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bu istek karşısında, eserlerin korunması ve kollanması sebebi ile müze kuralları devreye girmektedir. Eserlere dokunmanın yasak olması sebebi ile ziyaretçilerin eserlerle tam bir bağ kurması oldukça güçtür.

Müze ziyaretleri gerçekleştiren her yaş grubundan ziyaretçinin yanı sıra özel durumlu olarak nitelendirilen engelli ziyaretçiler de bulunmaktadır. Onların ziyaretleri sırasında yaşanabilecek olumsuz durumlar göz önünde bulundurulup, ziyaretçilere engel teşkil etmeyecek şekilde müzelerde iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Özellikle görme engelli bireyleri hayata kazandırma ve onların sosyal faaliyetlerini arttırmak amacı ile planlanan birçok proje hayata geçmeye başlamıştır.

Bu tez çalışması görme engeli bulunan ve her yaş grubundan ziyaretçilerin ortak isteği olan dokunma ihtiyacına kısmen de olsa cevap vermeye yönelik, müze teşhirinde bulunan seramik eserlerin dokunulabilir biçimde tasarlanıp üretilerek, ulaşılabilirliğinin sağlanmasını amaçlayan bir projedir.

Anahtar kelimeler: Müze, Engel, Engelsiz, Engelsiz müzecilik, Görme Engelli, Erişilebilirlik, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi

ABSTRACT

Museums are essential as places where people visit the concrete values carried and e xhibited from the past to the present with their curiosity about their historical developm ent and establish a bond with the artifacts. It is common for people to feel like touching the artworks during museum visits. Against this request, museum rules come into play d ue to the protection and preservation of the works. It is challenging to establish a compl ete connection with the related works because touching the works is prohibited. In addit ion to visitors from all age groups who make museum visits, there are also visitors with disabilities characterized as exceptional cases. Considering the negative situations that may occur during their visits, improvements are carried out in the museums that do not pose an obstacle to these groups of visitors. Many projects planned to bring significa ntly visually handicapped individuals to life and increase their social activities have star ted to be implemented. This study aims to provide accessibility by redesigning the cera mic artifacts in the museum display tactile to partially respond to the need for touch, wh ich is the common wish of visitors from all age groups and visually handicapped.

Keywords: Museum, Barrier-Free, Barrier-Free Museology, Visually handicapped, Accessibility

ÖNSÖZ

Müze ziyaretlerinde bulunan her yaş grubundan ziyaretçilerin ve görme engelli bulunan ziyaretçilerin dokunma arzusuna yönelik müze teşhirinde bulunan seramik eserlerin ziyaretçilere erişilebilirliğine yönelik tasarım kıstaslarının belirlenmesi, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Seramik Eserler Bölümü teşhirinden seçilen bir grubun projeye uygun tasarlanıp üretilmesi ve sergilenmesi proje içeriğini oluşturmaktadır.

İlgili proje kapsamında, Yüksek Lisans eğitimimin başlangıcından bu zamana kadar bilgi birikimini her daim paylaşan, naifliğiyle desteğini esirgemeyen, bu çalışmayı bana kazandıran çok değerli tez danışmanım, hocam Dr. Öğr. Üyesi Pınar Çalışkan Güneş'e ve projenin doğuşunda kıymetli fikirleri ile yön veren, Edebiyat Fakültesi Müzecilik Bölümü'nden Öğr. Gör. Betül Teoman'a yürekten teşekkür ederim.

Bu çalışmanın gelişimi ve hayata geçmesi aşamasında, İzmir Arkeoloji Müzesi Müze Müdür Yardımcısı Elif Erginer ve Uzman Fahriye Emer'in değer biçilemez olanakları sağlayarak müzenin kapılarını bana açtıkları için, projenin gelişim sürecinde kıymetli bilgi birikimlerini, fikirlerini her zaman paylaşıp beni cesaretlendirdikleri için ve her zaman yanımda olup destekledikleri için teşekkürü borç bilirim.

Projenin hayata geçmesi ve yer edinmesi aşamasında gerekli izinlerin alınmasını sağlayarak, sergilenmesi adına müze içerisinde bir bölümün bunun için ayrılmasını uygun gören ve destekleyen değerli İzmir Arkeoloji Müzesi Müze Müdürü Hünkar Keser'e teşekkür ederim.

Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı çatısı altında bulunan, ekip ruhunu kaybetmemiş ve birbirini tamamlayabilen, dostça yaklaşımları ile bilgi birikimlerini her zaman paylaşan değerli hocalarıma sevgi ve saygılarımı sunar, yürekten teşekkür ederim.

Projemi, yaşamım boyunca sahip olduğum maddi ve manevi tüm değerlerin mimarları olan sevgili dedem, annem, babam ve kız kardeşime adıyorum.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ ii
TUTANAK iii
ÖZET iv
ABSTRACT v
ÖNSÖZ vi
RESİM LİSTESİ viii
KISALTMALAR xii
GİRİŞ 1

1.BÖLÜM

ENGELSİZ MÜZECİLİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1.Engelsiz Müzecilik Nedir? 2
1.2.Engelsiz Müzecilik Bağlamında Yapılan Çalışmalar 3

2.BÖLÜM

İZMİR TARİH ve SANAT MÜZESİ

2.1.İzmir Tarih ve Sanat Müzesi 11

3.BÖLÜM

TEŞHİRDEN SEÇİLEN ESERLERİN YENİDEN ÜRETİMİ

3.1.Seramik Eserler Bölümünden Seçilen Eserler 15
3.2.Tasarım Aşaması ve Üretim Yöntemleri 28
3.3.Üretilen Eserlerin Görselleri 32
SONUÇ 56
KAYNAKÇA 57
ÖZGEÇMİŞ

RESİM LİSTESİ

Resim 1. Esere dokunarak tanıma, Batman Müzesi, 2015.....5

Resim 2. Braille alfabesi ile eser betimlemesi ve kabartması, 2015.....5

Resim 3. Çocuklar dokunarak eserleri tanıyor, BJK Müzesi, Vodafone Arena.....6

Resim 4. Eser ve braille alfabesi ile hazırlanan betimlemesi, Selçuklu Uygarlığı Müzesi.....6

Resim 5. İzmir Engelsiz Modern Sanat Müzesi, 2021.....7

Resim 6. Dokunulabilir kabartma tablolar, Prado Müzesi, ABC News.....8

Resim 7. Kabartma tablolar, Prado Müzesi, ABC News 9

Resim 8. Renkleri Hissetmek Projesi, Türel SÜT 9

Resim 9. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi girişi, 2014.....11

Resim 10. Duvar boyamaları ile dönemsel canlandırma, 2021.....12

Resim 11. Taş eserlerin olduğu bölümden bir görsel ….....13

Resim 12. Kıymetli Eserler Bölümü'nde bulunan bir vitrin.....13

Resim 13. Klazomenia (Urla) kazısından çıkan eserlerin sergilendiği bir vitrin.....14

Resim 14. Eser 1.....15

Resim 15. Eser 2, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi.....16

Resim 16. Eser 2 16

Resim 17. Eser 3, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 17

Resim 18. Eser 3 17

Resim 19. Eser 4, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 18

Resim 20. Eser 4 18

Resim 21. Eser 5, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 18

Resim 22. Eser 5 18

Resim 23. Eser 6 19

Resim 24. Eser 6 19

Resim 25. Eser 7, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 20

Resim 26. Eser 7 20

Resim 27. Eser 8 21

Resim 28. Eser 9, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 22

Resim 29. Eser 9 22

Resim 30. Eser 10, İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi 22

Resim 31. Eser 10 22

Resim 32. Eser 11 23

Resim 33. Eser 12 24

Resim 34. Eser 13 25

Resim 35. Eser 14 26

Resim 36. Eser 15 26

Resim 37. Eser 16 27

Resim 38. Görme engellilere yönelik kazıma ile bezemelerin işlenmesi 29

Resim 39. Tabak parçasının tamamlanmış hali 30

Resim 40. Tabak parçasının tamamı ve bezemelerinin yerleştirilmesi 31

Resim 41. Astardan hazırlanan boya ile fırça dekorunun uygulanması 31

Resim 42. Eser 1'in fırça dekorlu temsili uygulaması 32

Resim 43. Eser 1'in kazıma ile kabartmalı üretimi 33

Resim 44. Eser 1'in kabartma uygulaması yakın çekimi 33

Resim 45. Eser 2'nin temsili üretimi 34

Resim 46. Eser 2'nin kabartmalı üretimi solda, fırça dekorlu üretimi sağda 35

Resim 47. Eser 3'ün kabartmalı üretimi solda, fırça dekorlu üretimi sağda 36

Resim 48. Eser 3'ün görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretimi 36

Resim 49. Eser 4'ün fırça dekorlu üretimi solda, rölyefli üretimi sağda 37

Resim 50. Eser 5'in temsili üretimleri 38

Resim 51. Eser 5'in görme engellilere yönelik rölyefli üretimi 38

Resim 52. Eser 6'nın temsili üretimi, yandan görseli 39

Resim 53. Eser 6'nın temsili üretimi, karşıdan görseli 40

Resim 54. Eser 6'nın temsili üretimi, tepeden görseli 41

Resim 55. Eser 7'nin temsili üretimi 42

Resim 56. Eser 7'nin temsili üretimi, farklı açıdan görseli 42

Resim 57. Eser 8'in temsili üretimi 43

Resim 58. Eser 9'un temsili üretimi 44

Resim 59. Eser 9'un temsili üretimi, farklı açıdan görseli 44

Resim 60. Eser 10'un fırça dekorlu üretimi solda, rölyefli üretimi sağda 45

Resim 61. Eser 10'un görme engellilere yönelik rölyefli üretimi 46

Resim 62. Eser 11'in temsili üretimi, karşıdan görseli 47

Resim 63. Eser 11'in temsili üretimi, sol yandan görseli 47

Resim 64. Eser 11'in temsili üretimi, sağ yandan görseli.....48

Resim 65. Eser 12'nin temsili üretimi.....49

Resim 66. Eser 13'ün temsili üretimi.....50

Resim 67. Eser 13'ün temsili üretimi, farklı yönden görseli 50

Resim 68. Eser 14'ün temsili üretimi 51

Resim 69. Eser 14'ün temsili üretimi, farklı açıdan görseli 52

Resim 70. Eser 15'in temsili üretimi, yandan görseli.....53

Resim 71. Eser 15'in temsili üretimi, farklı açıdan görseli.....53

Resim 72. Eser 16'nın temsili üretimi, yandan görseli.....54

Resim 73. Eser 16'nın temsili üretimi, farklı açıdan görseli.....55

Resim 74. Eser 16'nın temsili üretimi, tepeden görseli 55

KISALTMALAR

cm : Santimetre

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

s. : Sayfa

vd. : Ve diğerleri

yy. : yüzyıl

GİRİŞ

İnsanlığın ortak mirasını içinde barındıran müzeler, her yaş grubundan ziyaretçileri önemli eserler ile buluşturan mekânlar arasındadır. Bu mekânlar geçmişi günümüze taşıyan eserleri ile içlerinde barındırdıkları bilgi birikimini ziyaretçilere doğrudan aktarmaktadır. Ziyarette bulunan bireylerin sorularına birer cevap niteliğinde olup eğitim ve sosyal hayatlarını güçlendirmekte önemli bir yere sahiptir.

Müze ziyaretlerinde bulunan ziyaretçiler arasında özel durumlu olan engelli bireyler de bulunmaktadır. Engelli bireylerin müze ziyaretleri esnasında karşılaştıkları birçok problem vardır. Bu problemler zamanla engelli bireylerin taleplerine ve ihtiyaçlarına yönelik iyileştirilmeye başlanmıştır. Engelli grupların içerisinde görme engeli bulunan bireyler müze ziyareti gerçekleştirmek istediklerinde, fiziksel engeli bulunan bireylerden daha çok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Eserlerin sergilenme biçimi ve mekân içerisindeki düzenlemeler eksik olduğunda görme engelli bireylerin yaptıkları ziyaret bir anlam ifade etmemektedir. Bu durumda sosyal aktivitelerinin arasında müze ziyaretleri yer almamaya başlamaktadır. Projenin çıkış noktası da bu probleme bağlıdır.

Görme engelliler adına müzelerin teşhirinde sergilenen seramik eserlerin, onların özel durumları göz önünde bulundurularak ziyaret esnasında erişilebilir olmaları büyük bir problemi çözmüş olacaktır. Teşhirde sergilenen eserlerin bu bağlamda replikalarının yapılıp dokunulabilir olması, görme engelli bireylerin eğitim ve sosyal hayatlarının kuvvetlendirilmesi açısından ve onları hayatın içinde daha fazla yer almaları adına motive edici bir yenilik olarak önemli bir adımdır. Ayrıca sadece görme engelli bireyler için değil, müze ziyaretleri esnasında her bireyin eserlere dokunma arzusuna da hitap etmektedir.

1.BÖLÜM
ENGELSİZ MÜZECİLİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.BÖLÜM
ENGELSİZ MÜZECİLİK KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1.Engelsiz Müzecilik Nedir?

Engelsiz müzecilik ifadesine yön veren kelimeler incelendiğinde, ‘engel’ kavramı en basit haliyle bir şeyin gerçekleşmesini önleyen olarak ifade edilmektedir. Bireyin yaşantısından yola çıkarak değerlendirdiğimizde fizyolojik, biyolojik, anatomik, psikolojik, sosyolojik gibi bozukluklar sonucunda kalıcı olarak etkinliğini yitirmesi ya da etkinliğinin azalma durumu da ‘engelli’ olarak adlandırılmaktadır. Engelsiz kavramı ise engel teşkil eden durumların ya da oluşumların ortadan kalktığı, etkisini yitirdiği gibi engeli bulunmayan olarak ifade edilmektedir.

Müze, insanlığın ortak mirasını içinde barındıran ve geçmişi günümüze taşımakta bir araç niteliğinde olan önemli bir yerdir. Teşhirinde sergilenen objeler ile günümüze ışık tutmakta, bilgi birikimini ziyaretçilere ulaştırarak onların duygularına, düşüncelerine ve sorularına birer cevap niteliğinde olup, onlara deneyim kazandırmaktadır. Bu sayede kültürel miras ve bilgi aktarımı gerçekleşmiş olmaktadır.

Bahsi geçen engel, engelli, engelsiz kavramları göz önünde bulundurularak; müzelere erişim, kültür varlıklarının ziyaretçilere sunumu, ziyaretçilerin eserlere dokunma arzusuna hitaben ve engelli bireyler için de ulaşılabilirlik durumu incelendiğinde engeller ve eksiklikler ile karşılaşılmaktadır.

Özellikle engelli bireyleri ele aldığımızda müzelere ulaşım konusunda yaşadıkları sıkıntılara ek olarak, müzelerde dolaşırken karşılaştıkları birtakım sorunlar mevcuttur. Bu sorunlardan biri, müze teşhirinde yer alan eserlerin özellikle görme engelli bireylere yönelik bilgilendirme yöntemlerinin kısıtlı ve yetersiz olmasıdır. Bu bağlamda sesli betimlemeler ve braille alfabesi ile yazılmış açıklama metinleri önem arz etmektedir.

Bu eksiklikler sonucunda görme engelli bireylerin müze gezmeleri onlar için bir anlam ifade etmemektedir. Yaşam alanlarına ek olarak sosyalleşmelerine ve eğitimlerine destek sağlayacak müzelerin, bu tip eksikliklerini gidererek, faydalı fikirler oluşturup uygulanması gerekmektedir.

Proje kapsamında görme engelliler ele alınıp durum değerlendirilmesi yapılsa bile, her gruptan ziyaretçilerin tarihi eserlere olan dokunma arzusuna da engel teşkil ettiği bir durumda söz konusudur. İnsan yapısı gereği birden fazla duyuya sahiptir ve bu duyuları kullanma içgüdüsü vardır. Özellikle gördüğü bir objeyi eline alıp dokunmak istemektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda; engelli, engelsiz her gruptan ziyaretçiler ile eserler arasındaki sınırları kaldırmayı hedefleyen bir anlayış biçimi olarak 'engelsiz müzecilik' kavramı doğmaktadır.

Engelsiz müzecilik kavramı hem özel durumlu insanlara hem de her yaştan tüm ziyaretçilere yönelik kültür varlıklarının ve müzelerin ulaşılabilirliğini arttıracak faaliyetleri içeren, müzelerdeki kurallara bağlı kalınarak öğrenmeye ve eğlenmeye yönelik canlandırıcı düzenlemelerin, sergilerin ve projelerin gerçekleştirildiği bir müzecilik anlayışıdır. Engelsiz müzeler ziyaretçi memnuniyetini arttırıcı olup değişen dünyaya adaptasyon sürecinde önemli bir adımı ifade etmektedir.

1.2.Engelsiz Müzecilik Bağlamında Yapılan Çalışmalar

Engelsiz müzecilik kavramı geniş bir kavram olarak her yaş grubundan tüm ziyaretçilere yönelik bir anlayış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. İçeriğinin büyük bir kısmını, özel durumlu yani engelli olarak adlandırdığımız bireylerin ihtiyaçlarına ve taleplerine yönelik faaliyetler oluşturmaktadır.

Kaliteli zaman geçirmek, mutlu bir yaşam sürmek, sosyal bireyler olarak birtakım faaliyetlere katılmak herkesin hakkıdır. Engelli bir bireyin, özellikle de fiziksel engeli bulunan bireylerin toplum içinde soyutlanması, sosyal açıdan da engelli olmaları günümüz şartlarında kabul edilir değildir. Zamanla özel durumlu bireylere olan bakış açısı, günümüzde daha ılımlı ve farkındalık seviyesi yüksek olarak uyum sağlayıcı bir hale gelmiş olsa da onlara yönelik, kurum ve kuruluşlarda,

aktivite alanlarında yapılan iyileştirmeler yeterli değildir. Pozitif bakış açısı ile engelli bireylere yönelik engel teşkil eden durumların çözümü için ve sosyal yaşamlarını daha güçlü hale getirip, kendilerine olan güvenlerini arttırarak dışlanmalarını ortadan kaldıracak faydalı fikirler ve çalışmalar arttırılmalı ve daha sık hayata geçirilmelidir.

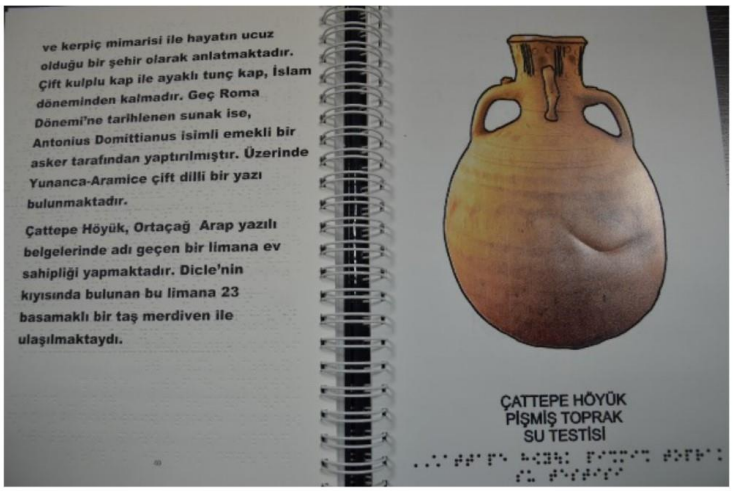
Turizmin önemli bir parçası olan müzelerin bu çerçevede eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalarda bulunması önem kazanmıştır. Engelli turizmi de ön planda olarak turistik faaliyetlerde engel teşkil eden durumların çözüme kavuşturulması hızla devam etmektedir.

Bu bağlamda ele alınan proje kapsamında, görme engellilerin talep ve ihtiyaçları ön planda tutularak, çıkış noktası dokunma ihtiyacı olan duruma yönelik çalışmalar yakın tarihlerde hem devlet müzelerinde hem de özel müzelerde uygulanmaya başlamıştır.

Batman Müzesi Müdürlüğü'nde Engelsiz Müze projesi kapsamında ilgili tez konusunun bir benzeri gerçekleştirilmiştir. Görme engelli bireylere yönelik müzedeki seçili eserlerin replikaları üretilmiş olup braille alfabesi ve sesli betimleme desteği ile ziyaretçilere ulaşılabilir hale getirilmiştir. (Bkz. Resim 1) Ziyaretçiler bu eserlere dokunarak eserin boyutunu, şeklini, dokusunu kavrayabilmektedir. Ayrıca eser hakkında bilgiyi, eserlerin braille alfabesi ile yazılmış betimlerini okuyabilmekte ve eserin önünde bulunan kulaklık sayesinde eser hakkındaki sesli bilgilendirmeye de ulaşabilmektedir (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2015). (Bkz. Resim 2)

Resim 1. Esere dokunarak tanıma, Batman Müzesi, 2015, https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html

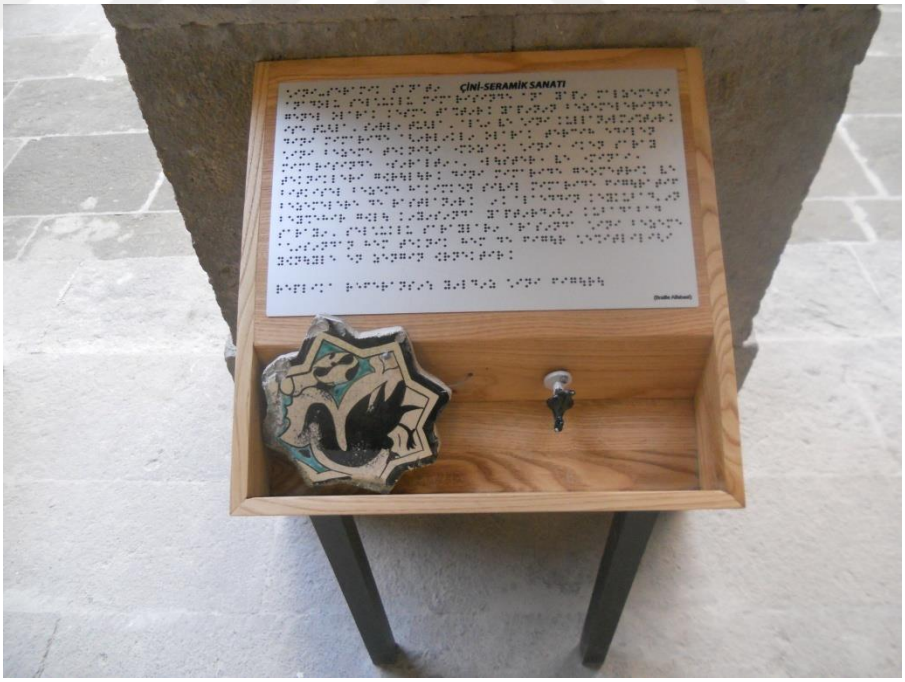
Resim 2. Braille alfabesi ile eser betimlemesi ve kabartması, Batman Müzesi, 2015, https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html

İstanbul BJK Müzesi'nde fiziksel engelliler için erişilebilirlik standartlarına uygun olarak düzenlemeler yapılmış olup görme engellilere yönelik de sergilenen objelerin kopyaları dokunulabilir olarak ziyaretçilere sunulmuştur. (Bkz. Resim 3) Ayrıca sesli betimleme ve braille alfabesi ile desteklenerek ziyaretçilere bilgi aktarımı gerçekleştirilmektedir (Enginar, 2019).

Resim 3. Çocuklar dokunarak eserleri tanıyor, Bjk Müzesi, http://vodafonearena.com.tr/besiktas-jk-muzesi.html

Kayseri Selçuklu Uygarlığı Müzesi, görme engellilere yönelik teşhirde bulunan eserlerin replikalarını ziyaretçilere sunmaktadır. Eserler hakkında bilgileri braille alfabesi ile desteklenmektedir (Selçuklu Uygarlığı Müzesi, 2020). (Bkz. Resim 4)

Resim 4. Eser ve braille alfabesi ile hazırlanan betimlemesi, Selçuklu Uygarlığı Müzesi, http://www.selcuklumuzesi.com/ustmenu.asp?id=22&euid=3&sid=22

İzmir Selçuk'ta bulunan Selçuk Efes Müzesi'nin bünyesinde Görme Engelliler Müzesi yer almaktadır. Aşağı agorada bulunan dükkânlardan bir tanesi restore edilerek görme engellilere göre özel olarak hazırlanmıştır. Müzenin içeriğini kopya ve orijinal eserler oluşturmaktadır. Görme engelli bireyler bu alanı rahatlıkla gezebilmektedir (İzmir İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013).

İzmir'de 'Engelsiz Modern Sanat Müzesi' adıyla kurulan, görme engellilere yönelik özel olarak hazırlanmış, önemli ressamların tablolarından seçilen eserlerin seramikten kabartmaları yapılmış olup bu müzede sergilenmektedir. Görme engelli ziyaretçiler bu eserlere dokunarak ve eserlerin sesli betimlemelerini dinleyerek tablolar hakkında bilgi sahibi olabilmektedir (İzgazete, 2021). (Bkz. Resim 5)

Resim 5. İzmir Engelsiz Modern Sanat Müzesi, 2021, https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/guclu-gelecegin-anahtari;-ornekkoy-sosyal-projeler-yerleskesi-acildi/45101/156

Ülkemizde gerçekleştirilen projelerin yanı sıra yurtdışında da görme engellilere yönelik örnek teşkil eden projeler çeşitli müzelerde gerçekleştirilmiştir.

Rusya'nın Urallar Bölgesi Perm Kenti'nde Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde ''Herkes için Müze'' başlıklı bir proje gerçekleştirilmiştir. Proje, 3D tarayıcı ile seçili eserlerin taranıp gipso-polimerden üç boyutlu kopyalarının oluşturulup

ziyaretçilere sunulması şeklindedir. Ziyaretçiler bu üç boyutlu çalışmalara dokunarak eserleri tanıma fırsatı bulmuştur (Erbay, 2017).

Madrid'de bulunan Prado Müzesi, görme engellilere yönelik özel bir sergi düzenlemiştir. Serginin içeriğini birçok sanatçının tablolarının özel olarak üç boyutlu tablolara dönüştürülerek dokunulabilir biçimde sergilenmesi oluşturmaktadır. (Bkz. Resim 6 ve 7) Müzenin bünyesinde bulunan altı adet tablo, ziyaretçilerin elle algılanabilecek kabartma şeklinde sunulup ziyaretçilere, dokunarak görme deneyimini yaşatmıştır (ABC News, 2015).

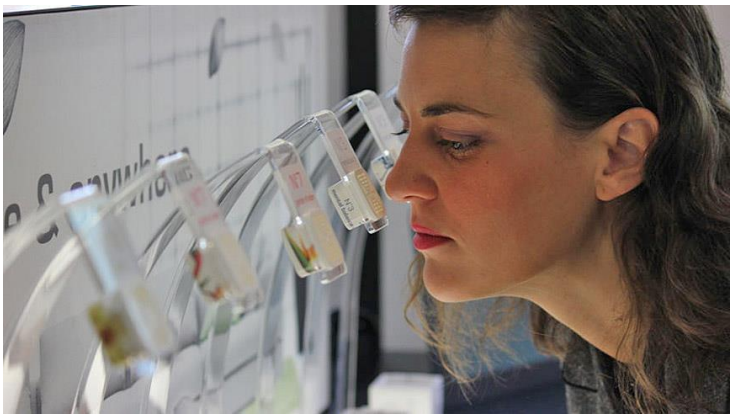

Resim 6. Dokunulabilir kabartma tablolar, Prado Müzesi, ABC News, https://abcnews.go.com/International/photos/visually-impaired-explore-masterpiece-paintings-28901304/image-28901419

Resim 7. Kabartma tablolar, Prado Müzesi, ABC News, https://abcnews.go.com/International/photos/visually-impaired-explore-masterpiece-paintings-28901304/image-28901419

Türk ressam Türel Süt, ‘’Renkleri Hissetmek’’ adıyla bir proje gerçekleştirmiştir. Türel Süt, bu projede görme engelliler için kabartma olarak hazırlanan tabloları hem dinleyip hem de renklere özgü kokular aracılığıyla algılama imkanını ziyaretçiye sunmuştur. Resimdeki renkler, farklı koku ve sıcaklık değişimiyle ziyaretçiye hissettirilen bir teknolojiye sahiptir. Proje, Uluslararası Görme Engelliler Merkezi’nin İsviçre'deki merkezinde müze haline getirilmiştir (Umurbilir, 2015). (Bkz. Resim 8)

Resim 8. Renkleri Hissetmek Projesi, Türel SÜT, AA, https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bu-muzede-gorme-engelliler-renkleri-hissediyor/428653

New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'nde görme engellilerin müze deneyimi yaşamaları için dokunma koleksiyonları, sözlü betimleme turları, kabartma resimler, kurslar ve atölyeler, büyük baskı ve braille alfabeli yazılar, galerilerde rehberle ya da tek olarak gezilebilecek turlar ve eserlere dokunma fırsatı ziyaretçilere sunulmaktadır (Yeşilyurt vd., 2014).

2. BÖLÜM
İZMİR TARİH ve SANAT MÜZESİ

2. BÖLÜM
İZMİR TARİH ve SANAT MÜZESİ

2.1.İzmir Tarih ve Sanat Müzesi

İzmir ilinde bulunan İzmir Tarih ve Sanat Müzesi, 2004 yılında Kültürpark içerisinde hizmete girmiş önemli müzelerden biridir. Fuar içerisinde bulunan müze toplamda 13.320m^2 alana sahip hem açık hem kapalı alandan oluşan modern mimariye sahip bir yapıdır. Özellikle yaz sezonunda sıkça yapılmakta olan gemi turları ile gelen turistlerin ziyaret ettikleri bir müzedir. İki yıl öncesinde yaz sezonunda, günde minimum 800 kişinin ziyaret ettiğini dile getiren müze personeli, müzenin konumu gereği tur rehberleri tarafından en çok tercih edilen müze olduğunu belirtmiştir.

İzmir ve çevresindeki yerleşim yerlerinin tarihsel gelişimine ışık tutan önemli eserleri bünyesinde barındıran müze, eserlerini konu ve üretim malzemelerine göre ayırarak sergilemektedir. Ziyaretçilerine ulaştırdığı bu önemli eserler ile eğitsel bir yapıya sahip olan müze, ziyaretçi sayısını arttıracak, daha çok talep edilmesini sağlayacak organizasyonlara, sergilere, projelere ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda devamlı sirkülasyonun olduğu, çeşitli projeler için talep edilen bir yer haline gelmiştir. Böylelikle eğitici ve öğretici bir yapıya sahip olarak sosyal aktivitelerin yapıldığı bir mekân olmuştur. (Bkz. Resim 9)

Resim 9. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi girişi, 2014

https://www.hayatagaci.biz.tr/2014/08/izmir-tarih-ve-sanat-muzesi/

Mekân içerisinde özellikle dikkati çeken alanlar, eserler ile bağlantılı dönemsel faaliyetleri ve yapıları canlandıran, duvar boyamaları ile desteklenmiş kurgusal alanlardır. Sergi alanları içerisinde yapılan bu çalışmalar müzenin, gelişimine ve daha çok ziyaretçi talebine yönelik çalışmalara önem verdiğini göstermektedir. (Bkz. Resim 10)

Resim 10. Duvar boyamaları ile dönemsel canlandırma, 2021

Müzenin içerisinde üç bölüm mevcuttur. Taş Eserler, Seramik Eserler ve Kıymetli Eserler bölümü olarak teşhirinde önemli eserleri ziyaretçilere sunmaktadır.

Taş eserler bölümü iki kattan oluşan büyük bir alandır. Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait heykeller ve mimaride kullanılmış eserler, Milet, Metropolis ve Afrodisias antik kentleri kazısından çıkan eserler, tanrı, tanrıça, imparator ve kahramanlara ait heykeller, Olimpiyat oyunlarına ait yazıt ve kabartmalar sergilenmektedir. Mekânın içerisinde ayrılmış bölümlerde Smyrna'ya ait eserler, Helenistik ve Roma dönemlerine ait farklı tarzlarda lahit ve mezar stelleri, Agora'ya ait mimari kalıntılar ve heykeller de sergilenmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı). (Bkz. Resim 11)

Resim 11. Taş eserlerin olduğu bölümden bir görsel,

https://www.rotasenin.com/izmir-tarih-ve-sanat-muzesi/

Kıymetli eserler bölümünde İzmir kazılarında çıkan nadide eserler, M.Ö. 6. yüzyıldan itibaren başlayıp Osmanlı Dönemi sonlarına kadar olan madeni sikkeler, Erken Tunç Çağı'ndan itibaren Bizans Dönemi'ne kadar olan madeni ve kıymetli taşlardan üretilmiş takı ve aksesuarlar, pişmiş toprak, cam ve madeni birçok eserler bu salonun içerisinde sergilenmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı) (Bkz. Resim 12)

Resim 12. Kıymetli Eserler Bölümü'nde bulunan bir vitrin,

https://www.rotasenin.com/izmir-tarih-ve-sanat-muzesi/

Seramik eserler bölümü önemli koleksiyonları içeren bir bölümdür. İzmir bölgesi antik kentlerinde yapılan kazılarda ortaya çıkan eserler bu bölümde sergilenmektedir. Prehistorik Dönem'den Bizans Dönemi sonuna kadar olan, İzmir'in 7000 yıllık geçmişine ışık tutan buluntular ve önemli seramik eserler bu bölümde bulunmaktadır. Smyrna Topraklı Höyüğü, Symrna Agorası'ndan Roma ve Bizans Dönemi'ne ait seramik buluntuları ile Baklatepe, Limontepe, Kocabaştepe, Panaztepe, İasos (Güllük), Phokaia (Foça), Klazomenia (Urla), Kyma (Aliağa), Erythrai (Ildırı), Pitane (Çandarlı) antik kentleri kazılarından çıkan seramik eserler sergilenmektedir. Ayrıca bu bölümde sergilenen eserler İzmir'in kara ve deniz ticareti hakkında önemli bilgileri ziyaretçilere aktarmaktadır (İzmir Tarih ve Sanat Müzesi broşürü). (Bkz. Resim 13)

Resim 13. Klazomenia (Urla) kazısından çıkan eserlerin sergilendiği bir vitrin

3.BÖLÜM
TEŞHİRDEN SEÇİLEN ESERLERİN YENİDEN ÜRETİMİ

3.BÖLÜM
TEŞHİRDEN SEÇİLEN ESERLERİN YENİDEN ÜRETİMİ

3.1.Seramik Eserler Bölümü Teşhirinden Seçilen Eserler

İlgili projenin yapımından önce alınması gereken izinler mevcuttur. Projenin içeriği, hangi mekânda ve ne şekilde gerçekleştirileceği, hangi eserler üzerinde çalışılacağı ile ilgili belgeler hazırlanarak, ilgili Müze Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na sunulmaktadır. Müze teşhirinde bulunan tarihi eserlerin replikaları izinsiz üretilememektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığının 04/02/1993 tarih ve 441 sayılı Oluru ile yürürlüğe giren ''Müzeler ve Müzelere Bağlı Mekânların Video, Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi, Mulaj ve Kopyalarının Çıkartılmasına İlişkin Yönerge'' kapsamında düzenlenen protokole bağlı olarak projenin uygulama izni alınmıştır.

Alınan izinler doğrultusunda İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nin seramik bölümü teşhirinden projeye uygun eser seçimi gerçekleştirilmiştir. Eserlerin fotoğrafları farklı açılardan çekilmiştir. Ayrıca müzenin arşivinden eserlerin envanter bilgileri de alınmıştır. Elde edilen bu bilgiler ile birlikte benzer örnekleri de incelenerek, üretimi için tasarım ve üretim yöntemleri belirlenmiştir.

Seramik eserlerin sergilendiği bölümün teşhirinden projeye uygun, farklı dönemlere ait günümüze ulaşmış olan on altı adet eser şunlardır;

Resim 14. Eser 1

Adı: Tabak parçası

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 7. yüzyıl

Ölçüler: Yükseklik 1,5cm, Çap 19cm

Eser tanımı: Tabak parçasıdır. Bej renkte bünyeye sahiptir. Astar ile bezemeleri yapılmıştır. Dışında kalın siyah kırmızı çizgiler içinde meander motifi aslan resmi ve hayvanlar tanrıçasının resmi vardır. Rezerve teknik ile dekorlanmıştır. Bünye üzerinde aşınmalar mevcuttur.

Resim 15. , 16. Eser 2

Adı: Aryballos

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 6. yüzyıl

Ölçüler: Yükseklik 6,1cm, Ağız çap 4cm

Eser tanımı: Yuvarlak dar ağızlı, düz tablalı, kısa boyunlu, şişkin gövdeli, düz dipli formdadır. Tabla kenarından çıkıp gövde üzerine bağlanan tek şerit kulp mevcuttur. Açık devetüyü renginde bünyeye sahip kabın ağız tablası ve omzu üzerinde koyu kahverengi astarlı dil motifi bezemeleri yer almaktadır. Gövde

üzerinde koyu renk astarlı karşılıklı iki panter figürü ve aralarda çiçek motifleri bulunmaktadır. Siyah figür tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Dip kısmında da siyah renkte iç içe halka bezemeler mevcuttur. Ağız kenarında küçük kırık vardır. Kap restorasyon işlemi geçirmiştir.

Resim 17. , 18. Eser 3

Adı: Aryballos

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 575

Ölçüler: Yükseklik 6,1cm, Ağız çap 3,5cm, Gövde çap 5,4cm

Eser tanımı: Dış bükeyi disk biçiminde ağızlı, kısa dar boyunlu, küre gövdeli, dip kısmında sivri küçük bir çıkıntısı olan kabın omuzdan ağız kenarına uzanan tek şerit kulpu mevcuttur. Siyah figür tekniği kullanılmıştır. Ağız kenarı ve omuz üzerinde dil bezemesi vardır. Kabın gövdesi üzerinde krem rengi astar üzerine siyah ve bordo renkte kanatlarını açmış kuş figürin mevcuttur. Kuşun gözleri gagası kanat ayrıntıları kazıma çizgilerle verilmiştir. Kuşun ayaklarında bir adet ve kabın boş alanlarında üç adet sekiz parçaya bölünmüş daireler vardır. Yine boş alanlarda iki adet yonca biçimli kazıma çizgi ile dörde bölünmüş motifler mevcuttur. Dip kısmında da rozet motifi yer almaktadır. Ağız kenarı hafif aşınmıştır.

Resim 19. , 20. Eser 4

Adı: Alabastron

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Arkaik Dönem

Ölçüleri: Yükseklik 9cm, Ağız çap 3,2cm

Eser tanımı: Koyu renk astar ile bezemelerin yapıldığı görülmektedir. Üzerinde çeşitli hatlardan meydana gelmiş olan bezemeler bulunmaktadır. Tabla ağızlı, kısa boyunlu, tabla ağızın altından omuza bağlanan ip delik kulplu, armudi gövdelidir. Gövdesi üzerinde bej astar üzerine paneller içinde koyu kahverengi yatay bantlar ve bantların içinde nokta bezemeler vardır. Tabla kısmı da konsantrik daire ile süslüdür. Gövdesinde kırık ve çatlakları vardır. Noksan yerleri alçı ile tamamlanmıştır. Yüzeyden küçük noksanlıkları vardır.

Resim 21. , 22. Eser 5

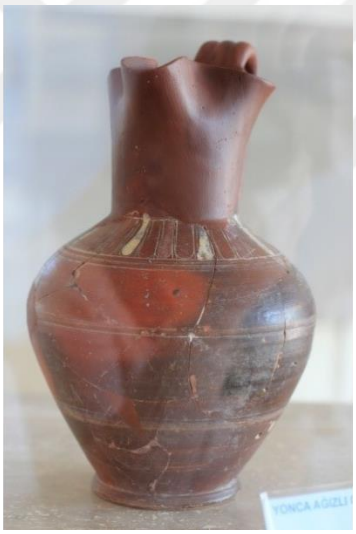
Adı: Alabastron

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Arkaik Dönem

Ölçüleri: Yükseklik 8,5cm, Ağız çap 2,6cm

Eser tanımı: Astar ile bezemelerin yapıldığı görülmektedir. Bej renk bünye üzerinde noktalı ve dairevi çizgiler vardır. Kulp ve ağız kırıktır. Tabla ağızlı, kısa boyunlu, kulpsuzdur. Kulp izi mevcut, yumurta gövdeli, astar ile yapılmış yatay paneller ve bantlar içinde nokta ve dil motifleri yer almaktadır. Yüzeyden aşınma ve kopmaları vardır. Yüzeyinde aşınmalar vardır. Ağız kısmı alçı ile tamamlanmıştır.

Resim 23., 24. Eser 6

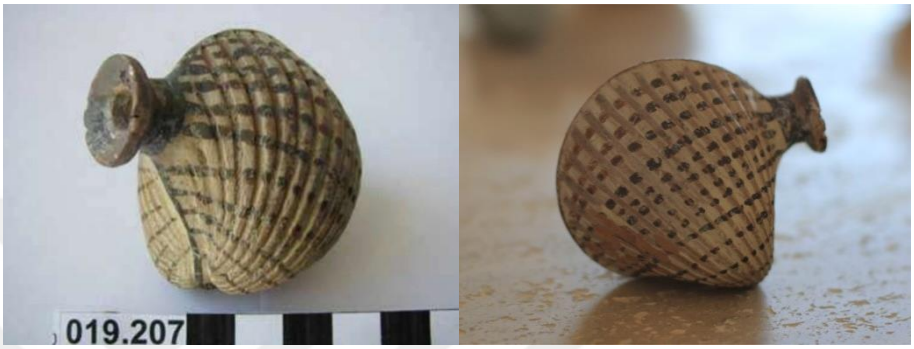
Adı: Oinochoe (Yonca Ağızlı Oinokhoe)

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 620'ler

Ölçüleri: Yükseklik 26,5cm, Taban genişlik 9cm

Eser tanımı: Uzun boyunlu ve yonca ağızlı bu kabın oval gövdesi ve ağızla gövdeyi birleştiren yivli kulpu vardır. Gövdenin boyuna yakın kısmında beyaz astar ile bezeme yapılmıştır. Yer yer kazıma şeklinde de bezeme görülmektedir. Vazo, kızıl kahve rengindedir. Üzerinde daire yivler aralıklı konmuştur. Kulp ve ağzı alçıdan tamamlanmıştır.

Resim 25., 26. Eser 7

Adı: Midye formlu kap

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 6. yüzyıl başı

Ölçüler: Yükseklik 6,9cm, Ağız çap 2,1cm

Eser tanımı: Yuvarlak dar ağızlı, kısa, dar boyunlu, midye formunda gövdelidir. Gövde üzerinde midyenin doğal yivlerine dikey olarak işlenmiş birbirine paralel koyu kahverengi astar şeritlerle yapılmış bezeme bulunmaktadır. Ağız tablası, iç yüzü ve boynu koyu kahverengi astar ile konturlanmıştır.

Resim 27. Eser 8

Adı: Pyxis

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Erken Tunç Çağı

Ölçüleri: Yükseklik 14,6cm, Ağız çap 5cm

Eser tanımı: Basit ağız kenarlı, silindirik, boyundan itibaren dışa doğru yayvanlaştırılmış kısımdan itibaren yivli gövdeye geçilir. Bu kısımdan itibaren, dışa doğru yayvanlaştırılmış kısımdan yuvarlak dip kısmına geçer. Üç ayak üzerinde durmaktadır. Dışa doğru yayvanlaştırılmış bölümlerde, iki altta, iki üstte olmak üzere ip deliği vardır. Kahverengi gri renk bünyeli, açık gri astarlıdır. Yüzeyinde yer yer aşınmalar vardır. Kapağı da aynı renk ve astarlıdır. Kapağın yan kenarlarında birer ip deliği bulunmaktadır. Kapağın üst kısmında tutamağı mevcuttur. Kapağın kenarlarında noksanlıklar vardır.

Resim 28., 29. Eser 9

Adı: Midye formlu kap (Aryballos)

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 6. yüzyıl

Ölçüleri: Uzunluk 7,5cm, Yükseklik 4,5cm, Genişlik 3,8cm

Eser tanımı: Küçük dar ağızlı, midye formundadır. Açık renk zemini vardır. Midyenin doğal yivli yapısına ek yatay olarak kahverengi çizgi bezemesi yapılmıştır. Ağız kısmı kontur olarak bezenmiştir.

Resim 30., 31. Eser 10

Adı: Krateriskos

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 660-650

Ölçüleri: Yükseklik 8,1cm, Ağız çapı 7,9cm, Dip çapı 4,8cm, Gövde çapı 9,2cm

Eser tanımı: Dışa çekik ağız kenarlı, geniş ve kalın boyunlu, küre gövdeli, halka kaidelidir. Kabın omuz üzerine oturtulmuş iki kulp mevcuttur. Krem renkte bünyesi vardır. Kabın dudak kısmında siyah noktalı kuşak yer almakta olup boyun üzerinde bordo ve siyah renklerle meander motifi sırası bulunmaktadır. Gövde siyah bantlarla bölünmüş olup bantlar arasına bordo ve siyah astar ile dil motifi yapılmıştır. Dip kısmına da siyah renkte yapılmış bezeme bulunmaktadır. Kabın iç yüzeyinde, boyun üzerinde siyah bant bezeme vardır. Yer yer aşınmalar görülmektedir.

Resim 32. Eser 11

Adı: Kadın Başlı Rython (Riton)

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Arkaik ve Roma Dönemleri

Ölçüleri: Yükseklik 19cm, Ağız çapı 2,7cm, Dip çapı 7,5cm

Eser tanımı: Gri-siyah astarlıdır. Kadın başı formunda şişedir. Tek kulplu, ince boyunludur. Kaide düz saçlar alında spiral şeklinde sıralanmıştır. Baş idealize edilmiştir. Alından arkaya doğru inen bant enseye doğru devam etmektedir. Bünye üzerinde aşınmalar vardır. Yer yer çamurun rengi görünmektedir.

Resim 33. Eser 12

Adı: Maske

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Arkaik ve Roma Dönemleri

Ölçüleri: 19cm*17,5cm

Eser tanımı: Bıyıklı ve sakallı bir erkek maskesidir. Göz, burun delikleri ve ağız deliktir. İki yanda bir alında olmak üzere üç tane delik vardır. Bej renkte çamur ile üretilmiştir.

Resim 34. Eser 13

Adı: Kompozit Kap

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Erken Tunç Çağı

Ölçüleri: 1.Yük.:7,6cm, 2.Yük.:8,2cm, 3.Yük.: 8,4cm, Ağız çapı:1)6,4cm, 2)5,7cm, 3)5,7cm

Eser tanımı: 3 adet, çizgisel bezemeli pyxisten oluşan kompozit kaptır.

Pyxislerin her biri hafif dışa çekik ağız kenarlı, kısa boyunlu, küresel gövdeli, düz diplidir. Bir tanesinin ağız kenarından çıkan oval kesitli kulp, diğer iki pyxisi birbirine bağlayan tutamak üzerine sepet biçimli bağlanmıştır. Pyxisler birbirine tutamaklarla bağlanmıştır. Kompozit kabın dış yüzü koyu gri renktedir. Kapları birbirine bağlayan tutamaklar, kulpu ve gövdelerindeki kırık kısımlar yapıştırılarak tamamlanmıştır. Yer yer noksanlıklar vardır. Aşınmalar sonucu çamurun rengi bej olarak görünmektedir.

Resim 35. Eser 14

Adı: Süzgeçli kap

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Erken Tunç Çağı

Ölçüleri: Yükseklik 15,4cm, Gövde çapı 11,05cm, Ayak yük. 3,4cm

Eser tanımı: Basit ağız kenarlı, uzun silindirik boyunlu, basık küresel gövdelidir. Uç kısımları yana doğru kıvrıktır ve üç ayak üzerinde durmaktadır. Boyundan çıkıp gövdeye dikey olarak bağlanan karşılıklı iki kulpu vardır. Kabın boyun ve gövdesine açılmış sık delikler ile kap, süzgeç görevi görmektedir. Kabın tamamı yapıştırılarak ve eksik kısımları alçı ile tamamlanarak oluşturulmuştur. Koyu gri astarlı bir bünyeye sahiptir.

Resim 36. Eser 15

Adı: Boğa Başı

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: Helenistik Dönem

Ölçüleri: Boy 13,8cm

Eser tanımı: Bej renkte çamurdan üretilmiş olduğu görülmektedir. Boynuzlardan bir tanesi kırıktır. Üzerinde oyma bezemeler vardır. Boynuz altından bir ip geçmektedir. Kulaklarından biri kırıktır. Yüzeyinde yer yer aşınma ve tabaka oluşumu vardır.

Resim 37. Eser 16

Adı: Askos

Cinsi: Pişmiş toprak

Çağı: M.Ö. 6.yy

Ölçüleri: Yükseklik 14,4cm, Ağız çap 6cm, Karın genişlik 13cm

Eser tanımı: Bünye devetüyü renktedir. Silindirik gövdeli, tek kulplu, geniş ağız kenarlıdır. Ağız kenarında, kulp üzerinde ve omuzda kızıl kahverengi astar ile bezemeler vardır. Gövdesinde astar ile dönülmüş çember bezeme mevcuttur. Gövdenin alt kısmında, boyunda ve ağız kenarında zedelenmeler vardır. Kulpu düz şekildedir. Yer yer aşınmalar vardır.

3.2. Tasarım Aşaması ve Üretim Yöntemleri

Görme engelli ziyaretçilerin ön planda tutulduğu ve onlara yönelik eserlerin erişilebilirliğini sağlamak amaçlı geliştirilen bu projede tasarım kıstaslarını belirlemeden önce görme ile ilgili bozukluklar incelenmiştir.

Görme yetisi olmayan bireylerin dış dünyayı deneyimlemeleri körlük derecesine göre farklılık göstermektedir. Sonradan ya da doğuştan görme yetisi olmayan bireyler, algılama konusunda bu noktada ayrılmaktadır. Çünkü beyin göz ile bağlantılı çalışarak görme eylemi sonrası verilere dönüştürmektedir. Doğuştan görme bozukluğu olan bireyler de bir objenin ya da varlığın görünümü veri olarak işlenmediğinden kayıtsız kalmaktadır (Helmenstine, 2020).

Doğuştan görmeyen bireylerin çevrelerini simsiyah gördüğü algısı tamamen yanlıştır. Kör bireyler aslında hiçbir şey görememektedir, görememelerine bağlı renk algıları da yoktur. Bu sebeple simsiyah gördüklerini söylemek, öyleymiş gibi düşünmek yanılgıdan ibarettir (Helmenstine, 2020).

Sonradan görme yetisini kaybetmiş bireylerde ise renk algısı daha öncesinden bulunduğundan, göz ve beyin ilişkisi bozulduğu için verilerin işlenmemesi ile birey bu durumu karanlık görmeye benzetmektedir.

Bireylerin bir objeyi ya da varlığı algılamaları görme bozukluğu derecesine göre farklılık göstermektedir. Örneğin bazı bireyler ışık algısını kaybetmemiş olup net şekiller göremese de ışığın açık mı kapalı mı olduğunu fark edebilmektedir. Kimi birey renkleri görebilir veya belirli bir uzaklıkta odaklı olarak görebilirken farklı uzaklıkta renk algısı tamamen kaybolup görüş bulanıklaşabilir. Bunlar gibi birçok görme bozukluğu bulunmaktadır. Görme engelli birey dediğimizde, direk kör bir birey olarak değerlendirmek bu bağlamda yanlıştır (Helmenstine, 2020)

Görme engellilerin ekolokasyon becerisi bulunmaktadır. Bir objenin bulunduğu konumunu, objeden gelen yankı ile anlaması şeklinde bir kabiliyet olarak ortaya çıkan

bir beceridir. Duyusal ve bilişsel eksikliklerini gidermek adına farklı duyu organları gelişmiş olup bu şekilde algılamaları desteklenmektedir (Helmenstine, 2020).

Görme bozuklukları ve görme engellilerin bu durumu incelendikten sonra projeye bağlı eser üretiminde özel durumlu bireylere yönelik kabartma şeklinde objeler tasarlanmıştır. (Bkz. Resim 38)

Resim 38. Görme engellilere yönelik kazıma ile bezemelerin işlenmesi

Orijinal eser üzerinde yer alan bezemelerin rölyef şeklinde uygulandığı bu eserlerde ziyaretçinin dokunarak bezemeleri algılayabilmesi ve bezemelerin bulunduğu yerleri tespit edebilmesi hedeflenmiştir. Bu tasarımın işe yararlılığı ise hazırlanan demo üretim ile görme engeli bulunan kişilerce test edilmiştir. Bu kişilerin yorumları göz önünde bulundurularak üzerindeki desenlerin çok yoğun olmadığı, dokunulduğunda hissedilebilecek sadelikte ve yükseltide rölyef şeklinde bezemeler yapılmıştır. (Bkz. Resim 39) Bahsi geçen üretim şekli dışında ayrıca görme engelliler dışındaki ziyaretçilere yönelik rölyefsiz, orijinaline uygun olarak da eserler yeniden tasarlanmıştır.

Resim 39. Tabak parçasının tamamlanmış rölyefli hali

Üretim aşamasından önce eserin üretilecek olduğu ölçüleri belirlenmiş, daha sonrasında envanter bilgileri göz önünde bulundurularak en yakın renk ve dokuda çamur seçimi yapılmıştır. Orijinal eserin günümüze kadar ulaşana dek toprak altındaki yıpranmış, bozulmuş formu da göz önünde bulundurularak yaklaşık olarak ilk üretimine uygun renk, biçim ve uygulama yöntemleri tercih edilmiştir. Eksik parçaları bulunan eserler ise orijinaline en yakın şekilde tamamlanmıştır. (Bkz. Resim 40 ve 41)

Resim 40. Tabak parçasının tamamı ve bezemelerin yerleştirilmesi

Resim 41. Astar ile fırça dekorunun yapılması

3.3. Üretilen Eserlerin Görselleri

Eser 1, ‘Tabak Parçası’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Eserin temsili tamamlaması yapılmıştır. Bej renkte çamurdan üretilmiş ve koyu kahverengi astar ile bezemeleri rezerve tekniğine uygun yapılmıştır. Ayrıca görme engellilere yönelik tabak rölyef şeklinde de üretilmiştir. Aynı astar ile bezemelerinin üstü renklendirilmiştir. Tabağın çapı 19cm, yüksekliği 2cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 42, 43 ve 44)

Resim 42. Eser 1’in fırça dekorlu temsili uygulaması

Resim 43. Eser 1’in kazıma ile kabartmalı üretimi

Resim 44. Eser 1’in kabartma uygulamasının yakın çekimi

Eser 2, ‘Aryballos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili bezeme tamamlaması yapılmıştır. Siyah figür tekniğinin uygulandığı bir eserdir. Çift üretim olup, biri fırça dekorlu orijinaline yakın diğeri görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretilmiştir. Rölyefli form üzerinde teşhirdekine benzer olacak şekilde eskitme uygulanmıştır. Gövdesi 6,5cm çapında, yüksekliği 6cm, ağız çapı 4cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 45 ve 46)

Resim 45. Eser 2’nin temsili üretimi

Resim 46. Eser 2’nin kabartmalı üretimi solda, fırça dekorlu üretimi sağda

Eser 3, ‘ Korinth Aryballos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili bezeme tamamlaması yapılmıştır. Siyah figür tekniğinin uygulandığı bir eserdir. Çift üretim olup, biri fırça dekorlu orijinaline yakın diğeri görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretilmiştir. Rölyefli form üzerinde teşhirdekine benzer olacak şekilde eskitme uygulanmıştır. Gövde çapı 6cm, yüksekliği 6,5cm, ağız çapı 4cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040ºC’dir. (Bkz. Resim 47 ve 48)

Resim 47. Eser 3’ün kabartmalı üretimi solda, fırça dekorlu üretimi sağda

Resim 48. Eser 3’ün görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretimi

Eser 4, ‘Alabastron’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili bezeme tamamlaması yapılmıştır. Linear tekniğinin uygulandığı bir eserdir. Çift üretim olup, biri fırça dekorlu orijinaline yakın diğeri görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretilmiştir. Yüksekliği 8,5cm, ağız çapı 3cm, gövde çapı 4,5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 49)

Resim 49. Eser 4’ün fırça dekorlu üretimi solda, rölyefli üretimi sağda

Eser 5, ‘Aryballos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Orijinalinde linear tekniğinin uygulandığı bir eserdir. Temsili bezeme tamamlaması yapılmıştır. Çift üretim olup, biri fırça dekorlu orijinaline yakın diğeri görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretilmiştir. Rölyefli form üzerinde teşhirdekine benzer olacak şekilde yıpratma uygulanmıştır. Yüksekliği 9cm, ağız çapı 3cm, gövde çapı 5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 50 ve 51)

Resim 50. Eser 5’in temsili üretimleri

Resim 51. Eser 5’in görme engellilere yönelik rölyefli üretimi

Eser 6, ‘Oinochoe (Yonca ağızlı kap)’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Orijinaline benzer renk ve dokuda temsili üretimi yapılmıştır. Tornada şekillendirilmiştir. Beyaz çamurdan üretilmiş, renkli astar uygulaması yapılmıştır. Kazıma ve ek astar ile bezenmiştir. Yüksekliği 25cm, ayak çapı 9,5cm, gövde çapı 15cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040ºC’dir. (Bkz. Resim 52, 53 ve 54)

Resim 52. Eser 6’nın temsili üretimi, yandan görseli

Resim 53. Eser 6’nın temsili üretimi, karşıdan görseli

Resim 54. Eser 6’nın temsili üretimi, tepeden görseli

Eser 7, ‘Midye formlu kap’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili olarak üretimi yapılmıştır. Sergideki renk ve dokuda, eskitme uygulanarak üretilmiştir. Elle şekillendirme yöntemi uygulanmış, astar uygulaması ile bezeme yapılmıştır. Yüksekliği 6cm, ağız çapı 2cm, genişlik 6cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 55 ve 56)

Resim 55. Eser 7’nin temsili üretimi

Resim 56. Eser 7’nin temsili üretimi, farklı açıdan görseli

Eser 8, ‘Pyxis’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili üretimi yapılmıştır. Sergideki renk ve dokuda, eskitme uygulanarak üretilmiştir. Yüksekliği 11,5cm, taban çapı 8,5cm, kapak yüksekliği 4,5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 57)

Resim 57. Eser 8’in temsili üretimi

Eser 9, ‘Midye formlu aryballos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili üretimi yapılmıştır. Sergideki renk ve dokuda, eskitme uygulanarak üretilmiştir. Yüksekliği 4,5cm, ağız çapı 2cm, genişlik 3,5cm, uzunluğu 8cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 58 ve 59)

Resim 58. Eser 9’un temsili üretimi

Resim 59. Eser 9’un temsili üretimi, farklı açıdan görseli

Eser 10, ‘Krateriskos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Rezerve tekniğinin uygulandığı bir eserdir. Temsili bezeme tamamlaması yapılmıştır. Çift üretim olup, biri fırça dekorlu orijinaline yakın diğeri görme engellilere yönelik rölyef şeklinde üretilmiştir. Rölyefli form üzerinde teşhirdekine benzer olacak şekilde eskitme uygulanmıştır. Yüksekliği 8cm, ağız çapı 8cm, taban çapı 5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 60 ve 61)

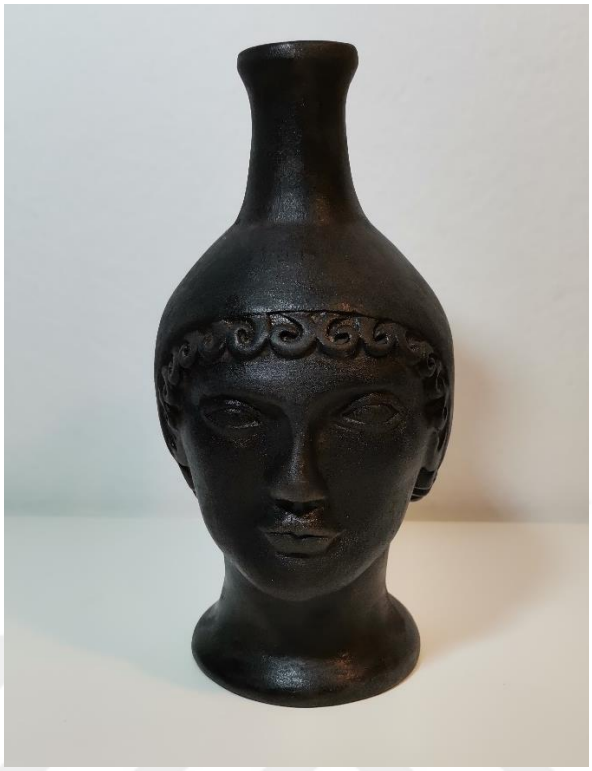

Resim 60. Eser 10’un fırça dekorlu üretimi solda, rölyefli üretimi sağda

Resim 61. Eser 10'un görme engellilere yönelik rölyefli üretimi

Eser 11, 'Kadın başlı rython' ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili olarak orijinaline yakın üretimi yapılmıştır. Beyaz çamurdan üretilip birkaç kat farklı renk astar üst üste uygulanmıştır. Torna ve elle şekillendirme ile üretilmiştir. Yüksekliği 19cm, ayak çapı 7,5cm, gövde çapı 9,5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040ºC'dir. (Bkz. Resim 62, 63 ve 64)

Resim 62. Eser 11’in temsili üretimi, karşıdan görseli

Resim 63. Eser 11’in temsili üretimi, sol yandan görseli

Resim 64. Eser 11'in temsili üretimi, sağ yandan görseli

Eser 12, 'Maske' ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili olarak orijinaline yakın üretilmiştir. Elle şekillendirme yöntemi kullanılmıştır. Bej renkte çamurdan yapılmıştır. Çapı 19cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C'dir. (Bkz. Resim 65)

Resim 65. Eser 12'nin temsili üretimi

Eser 13, 'Kompozit kap' ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Temsili olarak orijinaline yakın üretimi yapılmıştır. Sergideki renk ve dokuda, eskitme uygulanmıştır. Torna ve elle şekillendirme yöntemleri uygulanmıştır. Birkaç kat astar uygulaması vardır. Tutma yeri dahil yüksekliği 14cm, bir tanesinin yüksekliği 7,5cm, ağız çapı 6cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C'dir. (Bkz. Resim 66 ve 67)

Resim 66. Eser 13’ün temsili üretimi

Resim 67. Eser 13’ün temsili üretimi, farklı yönden görseli

Eser 14, ‘Süzgeçli kap’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Orijinaline yakın, temsili üretilmiştir. Sergideki renk ve dokusunun benzerliğine dikkat edilmiştir. Torna ve elle şekillendirme yöntemi kullanılmıştır. Yüksekliği 15,5cm, ağız çapı 8cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040°C’dir. (Bkz. Resim 68 ve 69)

Resim 68. Eser 14’ün temsili üretimi

Resim 69. Eser 14'ün temsili üretimi, farklı açıdan görseli

Eser 15, 'Boğa başı' ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Orijinaline yakın temsili üretimi yapılmıştır. Elle şekillendirme yöntemi ile üretilmiştir. Farklı çamurların karıştırılarak elde edildiği bej renk çamur kullanılmıştır. Farklı renk astar ile üzerinde yer yer eskitme uygulanmıştır. Yüksekliği 9,5cm, uzunluğu 14,5cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040ºC'dir. (Bkz. Resim 70 ve 71)

Resim 70. Eser 15’in temsili üretimi, yandan görseli

Resim 71. Eser 15’in temsili üretimi, farklı açıdan görseli

Eser 16, ‘Askos’ ismi ile teşhirde sergilenmektedir. Orijinaline yakın temsili üretimi yapılmıştır. Farklı renk çamurların karışımı sonucu olarak bej renk çamur kullanılmıştır. Astar ile bezemeleri yapılmıştır. Torna ve elle şekillendirme ile üretilmiştir. Yapım aşamasında teşhirdeki renk ve dokusu baz alınmıştır. Yüksekliği 12,5cm, ağız çapı 5cm, gövde çapı 13cm ölçüsündedir. Pişirim derecesi 1040ºC’dir. (Bkz. Resim 72, 73 ve 74)

Resim 72. Eser 16’nın temsili üretimi, yandan görseli

Resim 73. Eser 16’nın temsili üretimi, farklı açıdan görseli

Resim 74. Eser 16’nın temsili üretimi, tepeden görseli

SONUÇ

Bu tez çalışması müze ziyaretleri sırasında eserlere olan dokunma isteğine karşılık yaşanan probleme yönelik çözüm önerisi getiren bir projedir.

Müze ziyaretinde bulunan her yaş grubundan ziyaretçinin ve görme engelli bireylerin eserlere dokunmak isteyip dokunamamaları ortak bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de görme engelli bireylerin yaptıkları müze ziyaretlerinin daha anlamlı kılınması adına dokunarak hissetmeleri oldukça önemli bir detaydır. Bu bağlamda görme engellilerin eğitim ve sosyal hayatlarını güçlendirmek, müze ziyaretlerini daha anlamlı kılmak, her yaş grubundan ziyaretçinin eserler hakkında bilgi sahibi olurken dokunarak da eserle arasında bağ kurabilmesi adına, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi teşhirinde bulunan seramik eserlerin replikaları yapılarak eserler ziyaretçiye erişilebilir hale getirilmiştir.

Üretimleri aşamasında teşhirdeki renk, doku ve biçimleri özellikle dikkate alınarak benzer şekilde üretilmiştir. Eserlerin dönemsel üretim yöntem ve şekillerinin birebir kullanılarak üretilmesinden ziyade benzerliği yakalayabilmek adına birçok teknik karışık olarak uygulanmıştır. Amaç ziyaretçinin temsili esere dokunduğunda vitrindeki esere dokunuyormuş hissiyatına kapılmasıdır. Bu temsili üretimleri ile ziyaretçinin eserle olan yakınlığı kuvvetlendirilmiştir. Görme engelli bireyler kendilerine özel olarak hazırlanmış kopya eserlere dokunarak eserlerin dokularını, biçimlerini ve bezeme yerlerini hissederek öğrenebilmektedir.

KAYNAKÇA

İnternet Kaynakları

ABC News, Visually Impaired Explore Masterpiece Paintings, 2015, https://abcnews.go.com/International/photos/visually-impaired-explore-masterpiece-paintings-28901304/image-28901436

Çelebi Mustafa, Hastalıklar ve Belirtiler, ‘’Yasal Olarak Kör Neler Var’’, 30/01/2020, http://haberbin.com/yasal-olarak-kor-neler-var

Enginar Erdem, Türkiye’nin Engelsiz 10 Müzesi, Hürriyet Seyahat, 2019, https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/turkiyenin-engelsiz-10-muzesi-41209297

Erbay Nuri Özer; ‘Müzelerde Dezavantajlı Gruplara Yönelik Eğitimler’, Milli Eğitim, Sayı 214, s. 295, Bahar 2017, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441174

Helmenstine Anne Marie (Yazar), Karabekmez Dilara (Uyarlayan), ‘’Kör İnsanlar Ne Görürler? Bilim ve Teknoloji, Körlere Görüş Yetisini (Geri) Verebilir mi?’’, 12/12/2020, https://evrimagaci.org/kor-insanlar-ne-gorurler-bilim-ve-teknoloji-korlere-gorus-yetisini-geri-verebilir-mi-9696

İzgazete, ‘’Türkiye’nin ilk ve tek engelsiz modern sanat müzesi İzmir'de açıldı’’, Kültür Sanat, 2021, https://www.izgazete.net/kultur-sanat/turkiyenin-ilk-ve-tek-engelsiz-modern-sanat-muzesi-izmir-de-h59532.html

İzmir İl Kültür ve Turizm Bakanlığı, Selçuk Efes Müzesi, 2013, https://izmir.ktb.gov.tr

İzmir Tarih ve Sanat Müzesi, Broşür, https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=ITS01&DistId=MRK

Kandemir Özge, Uçar Özlem, Değişen Müze Kavramı ve Çağdaş Müze Mekanlarının Oluşturulmasına Yönelik Tasarım Girdileri, Anadolu Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, s. 17-47, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/192412

Kaynak Aysın, Çolak Cihan, İstanbul Sağlık Müdürlüğü, İstanbul Sağlık Müzesi, Engelsiz Müze Rehberi,
2011, http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/smuzesi/belge/engelsiz_muze_rehberi.pdf

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Duyurular,Batman Müzesi, Engelsiz Müze Projesi, 2015, https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-149154/batman-muzesi-mudurlugunde-gerceklestirilen-engelsiz-mu-.html

Pehlivanoğlu B., Turizm Yapılarında Engellilere Yönelik İç Mekân Tasarımı Kriterleri (Engelsiz Turizm Sempozyumu, (s.6-18)), 2012, http://apgem.akdeniz.edu.tr/v2/template/content/projeler/eaet/ciktilar/semp_engelli_kapali.pdf

Selçuklu Uygarlığı Müzesi, Görme Engelli Uygulamalarımız, 2020, https://selcuklumuzesi.com

Şen Necibe, Çelik Yetim Ayşe, Bilici Nilgün, Kültür Varlıkları ve Müzelerin Engelli Turist Ziyaretine Uygunluğunu Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) VII-I:1-16, 2014, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/68575

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi, Bakanlığımıza Bağlı Müze ve Ören Yerleri, https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77100/izmir-tarih-ve-sanat-muzesi.html

Yeşilyurt Hülya, Kırlar Burçin ve Lale Ceyda, Müzelerin Sessiz ve Karanlık Dünyası: Herkes İçin Müzeler Mümkün Mü?, Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi 2, 1-19, 2014, https://www.academia.edu/

Yılmaz Koray, Sanat, ‘Doğuştan Kör Olan Bir İnsan Renkleri Algılayabilir mi?’, 14/03/2019, https://www.psikopatolojibilimi.com/2019/03/14/dogustan-kor-olan-bir-insan-renkleri-algilayabilir-mi/

ÖZGEÇMİŞ

Lise eğitimini Foça Reha Midilli Anadolu Lisesi'nde tamamlamıştır. 2016 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Eski Çini Onarımları Anasanat Dalı'ndan mezun olmuştur. 2018 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır.

2016 yılından beri kendi seramik atölyesinde kişisel olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Sergiler ve Etkinlikler;

- Dokuz Eylül Üniversitesi, Son Bin Yılda Anadolu Başkentlerinden Görseller sergisi, 2014
- Özel 75. Yıl İlköğretim Okulları, Sanatsal Etkinlikler, 2015
- Bodrum Sağlık Vakfı, 3. Erkan Dülgeroğlu Seramik Çalıştayı ve Sergisi, 2015
- Bodrum Sağlık Vakfı, 4. Erkan Dülgeroğlu Seramik Çalıştayı ve Sergisi, 2016
- Bodrum Sağlık Vakfı, 5. Erkan Dülgeroğlu Seramik Çalıştayı ve Sergisi, 2017
- Bodrum Sağlık Vakfı, 6. Erkan Dülgeroğlu Sanat Çalıştayı ve Sergisi, 2018

Kongre ve Sempozyum;

- "8. Uluslararası Sanat Sempozyumu", 2021